INFORMACIJSKA DRUŽBA – IS'2013
11. oktober 2013
VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V INFORMACIJSKI DRUŽBI

Doseganje učnih ciljev preko foruma v spletni učilnici

Achieving Goals in Teaching Through a Bulletin Board in an E-Classroom

Mojca Janžekovič
OŠ Toma Brejca Kamnik, Slovenija
mojca.janzekovic@guest.arnes.si

Povzetek

Pri pouku skušamo učence naučiti tudi, da znajo določene informacije uporabiti v vsakdanjem življenju, da znajo kritično razmišljati in iskati argumentirane odgovore na aktualna vprašanja. Z uporabo foruma v spletni učilnici lahko izvedemo uro, kjer lahko učenci z nekaj vaje vse te cilje dosežejo. Namen prispevka je motivirati učitelje, da se bolj zavzeto odločijo uporabljati forum v spletni učilnici zaradi prednosti, ki ga tako poučevanje prinese. Predstavljen je primer uporabe foruma pri pouku geografije, podan je kriterij ocenjevanja in zapisane so prednosti in morebitne pasti takšne uporabe.

Ključne besede: spletna učilnica, forum, kritično mišljenje, argumentacija

Abstract

While giving a class, every teacher will try to teach their students to use a certain piece of information in every-day life, to develop critical thinking and to search for and find answers to topical subjects with convincing arguments. Using a bulletin board in an e-classroom, a teacher can perform a lesson where pupils can achieve all these goals. The aim of the paper is to motivate teachers to develop a liking for the use of a bulletin board. The paper presents a case study of the bulletin board in geography class, assessment criteria and finally pros and cons of the afore described teaching method.

Keywords: E-Classroom, Bulletin Board, Critical Thinking, argument

1 Uvod

Znanje pojmujemo kot zbirko vsebin, kot razumevanje, uporabo in povezovanje teh vsebin, kot zmožnost njihovega kritičnega nadgrajevanja in tudi kot nabor veščin ter spretnosti, ki jih

pri tem uporabljamo, npr. raziskovalnih, komunikacijskih, sodelovalnih, spretnosti za delo z viri in tehnologijami, spretnosti za predstavljanje idej na različne načine. Zato nas pri preverjanju znanja ne zanima le, katere vsebine in koliko so jih učenci usvojili, ampak tudi, kako razumejo te vsebine in kako jih uporabljajo na nov način in v novih okoliščinah, kako rešujejo probleme, kako primerjajo, sklepajo in utemeljujejo, kako pri tem uporabljajo vire, na kakšne načine svoje ideje in ugotovitve predstavljajo, koliko so pri tem kritični in ustvarjalni (Rutar Ilc, 2003).
Z vsebinami in dejavnimi metodami pri pouku geografije razvijamo sposobnosti učencev za uporabo preprostih geografskih raziskovalnih metod, s katerimi pridobivajo informacije o okolju in v okolju. Usposabljamo jih za rabo različnih sredstev in medijev, s katerimi urejajo, razlagajo, predstavljajo, uporabljajo, vrednotijo in posredujejo geografske informacije. Ob tem je še posebej pomembna uporaba informacijske tehnologije (Kolnik, 2011).
Pri geografiji lahko vsak učenec samostojno in v skupini obdela neko tematiko in jo na primeren način tudi zapiše oz. predstavi. To lahko učenci dosežejo tudi s sodelovanjem v spletni učilnici, v kateri se istočasno učijo tudi uporabljati računalniška orodja, spretne komunikacije in argumentacije. Cilji takega dela so spodbujati učenje za življenje, uporaba različnih veščin, razvijanje kritičnega mišljenja, argumentacije in ustvarjalnosti ter usmeriti učence v raziskovanje koristnosti računalništva.

2 Priprava na delo v spletni učilnici

Delo v spletni učilnici poteka v skupinah in individualno. Pri takem delu lahko izberemo katero koli temo, ki se navezuje na učni načrt in je hkrati zanimiva za učence. Učenci v skupini usvajajo novo snov in jo predstavijo razredu. Preko foruma novo snov ponavljajo in utrjujejo.
V spletni učilnici pripravimo poglavje o temi, ki jo želimo obravnavati na omenjen način. Poleg naslova, dodamo različno literaturo ali v obliki dokumentov ali kot povezavo na spletno stran. Dodamo orodje wiki, kjer bomo zapisali vprašanja, ki bodo usmerjala raziskovanje učencev. Nato odpremo dva foruma, enega za učence, kjer bodo odpirali lastne teme, debatirali, argumentirali in moderirali, drugega pa za odgovarjanje na učiteljevo vprašanje. Izkušnje so namreč pokazale, da je takšna delitev bolj priporočljiva. Na začetku smo imeli odprt le en forum, a se je izkazalo, da učenci niso dobro razumeli navodilo in svoja vprašanja postavljali v temo učitelja. V tem primeru je bila slaba preglednost, dejavnost je bilo težko nadzorovati in argumentacijam težko slediti. V forum dodamo tudi kriterij ocenjevanja, tako da imajo učenci vedno na dosegu roke kateri elementi jim še manjkajo. Ocenjevanje takšne dejavnosti je po našem mnenju, vsaj na začetku uvajanja takšnega načina poučevanja, nujno, saj v nasprotnem primeru učenci nimajo dovolj motivacije, da bi svoje mišljenje javno izrazili in se s tem »izpostavljali«.

Merila ocenjevanja

1. Skupinsko delo (2 točki)

Izdelava strani *wiki* – 1 točka:

- Skupina izdela vhodno stran wiki z zahtevanimi elementi – 1 točka.
- Skupina ne izdela strani wiki oz. manjkajo zahtevani elementi – 0 točk.

Skupinska razprava – 1 točka

- Skupina zapiše povzetek razprave – 1 točka.
- Skupina ne zapiše povzetka razprave oz. je povzetek pomanjkljivo zapisan – 0 točk.

2. Skupinska predstavitev (2 točki):

- Skupina opravi predstavitev in pri tem smiselno ter učinkovito uporabi vizualno podporo – 2 točki.
- Skupina opravi predstavitev, vendar brez vizualne podore oz. ta ne ustreza osnovnim vsebinskim in estetskim zakonitostim oblikovanja, viri niso navedeni –1 točka.
- Skupina nima predstavitve oz. učenec pri njej ne sodeluje – 0 točk.

3. Odgovori na vprašanja/izdelava slovarja (skupinsko delo):
   - Vsak pravilen odgovor 1 točka oz. vsaka pravilna definicija v slovarju 1 točka.
   - Nepravilen odgovor/definicija – 0 točk.

4. Sodelovanje v forumu (5 točk)

Odprtje lastne teme – 2 točki
- Odprtje teme, ki spodbuja debato – 2 točki.
- Če je tema le odprta, brez jasne spodbude, izziva – 1 točka.
- Tema ni odprta – 0 točk.

Sodelovanje v razpravah sošolcev – 1 točka
- Učenec je podal vsaj pet komentarjev, ki izražajo njegovo stališče – 1 točka.
- Učenec je podal manj kot pet komentarjev oz. komentarji ne izražajo njegovega stališča na odprto temo – 0 točk.

Moderiranje lastne teme – 2 točki
- Spremljanje, spodbujanje in usmerjanje debate – 2 točki.
- Spremljanje, brez spodbujanja in usmerjanja – 1 točka.
- Ni odziva v lastni temi – 0 točk.

5. Sodelovanje v forumu na temo, ki jo zastavi učitelj (3 točke)

Odgovor na postavljeno temo/vprašanje – 3 točke
- Stališče je jasno izraženo in podprto – 3 točke.
- Stališče je jasno izraženo, a ni podprto – 1 točke.
- Stališče ni jasno izraženo – 0 točk.

Podpora stališču so razlogi, zaradi katerih stališče sprejmemo. To so splošno mnenje, osebna izkušnja, logično dokazovanje, mnenje avtoritete, izsledki znanstvenih raziskav …

Učenci so ocenjeni iz dveh delov: skupinskega in individualnega. Pri skupinskem delu učenci med poukom iščejo potrebne informacije s pomočjo svetovnega spleta. Nato svoje ugotovitve predstavijo s slikovnim materialom preostalim učencem. Vsak učenec mora prevzeti del predstavitve. Kriterij ocenjevanja je narejen tako, da delo v skupini prinese manj kot 50 odstotkov vseh točk. S tem se izognemo večni dilemi, kako oceniti tiste učence, ki v skupini niso prispevali svojega deleža. Kajti če bo tak učenec želel dobiti pozitivno oceno, bo moral narediti svoj delež v drugem delu.

Drugi del učenci opravijo na daljavo. Nalogo opravljajo individualno. Uro, kdaj bodo opravljali to nalogo, si sami določijo. Časa imajo en teden. Učenci morajo aktivno sodelovati v forumu, iskati rešitve in podajati mnenja na vprašanja sošolcev. Argumentirana mnenja morajo podkrepiti s slikovnim materialom in/ali citati strokovnjakov in verodostojnih zapisov oz. spletnih strani.

3 Primer izvajanja učne ure

Predstavili bomo primer dela v osmem razredu. Pri ocenjevanju v spletni učilnici izhajamo iz učnega načrta, v katerem so za 8. razred pri učni enoti *Podnebje in rastlinstvo Afrike* zapisani naslednji cilji:

- *Učenec imenuje in opiše posamezne podnebne in rastlinske pasove Afrike ter jih primerja med seboj ter primerja količino in razporeditev padavin z rastlinskimi pasovi.*
- *Opiše razširjenost rečnega omrežja in pomen rek za življenje.*
- *Sklepa o možnostih za življenje ljudi v posameznem podnebnem pasu.*

Učence razdelimo v skupine. Za vsako skupino v spletni učilnici z orodjem *wiki* pripravimo vprašanja, ki bodo osnova za raziskovanje razširjenost rečnega omrežja in pomen rek za življenje. Da se učenci ne izgubijo med informacijami na spletu, damo v spletno učilnico preverjene in uporabne vire s to tematiko. Učenci nato v času šolske ure s pomočjo vprašanj poiščejo glavne značilnosti rečnega omrežja in pomen rek za življenje v Afriki. Svoje ugotovitve zapišejo v *wiki* pod vprašanja. Nato se skupina dogovori o svoji predstavitvi.

Naslednja šolska ura je namenjena predstavitvam, kjer učenci aktivno sodelujejo, dobijo povratno informacijo, po potrebi še kaj dodajo ali popravijo, saj bo nastalo gradivo namenjeno vsem sošolcem.

Nato nastopi sodelovanje učenca v forumu. Vsak učenec mora odpreti svojo temo v forumu. Smernice so vnaprej določene, v našem primeru se mora navezovati na obravnavano snov. V forum mora zapisati neko vprašanje oz. mnenje, ki spodbuja debate. Vprašanja, na katera je mogoč le en odgovor, niso dovoljena. Vprašanja morajo spodbujati argumentacijo. Ko sošolci odgovarjajo na njegovo vprašanje, mora učenec moderirati svoj forum, tako da spodbuja nadaljnje razmišljanje, pohvali izviren odgovor in usmerja debato v želeno smer. Nato se mora oglasiti v forumu vsaj petih sošolcev, kjer argumentirano poda svoje mnenje na zastavljeno vprašanje.

Zadnja naloga je, da se učenec oglasi v forumu, ki ga je odprl učitelj. Tudi tukaj je vprašanje usmerjeno k razmišljanju, podajanju svojih mnenj, analiziranju pro- in kontra idej.

Pri prvem, skupinskem delu učitelj pripravi temo, vprašanja in vire, iz katerih bodo učenci črpali svoje odgovore. Med predstavitvijo podaja mnenja o predstavljenem, opozarja na napake in pomanjkljivosti. Učenci nato svoje povzetke popravijo in dopolnijo.

Pri debatiranju v forumih spodbuja učence, jih usmerja, opozarja na pomanjkljivost argumentacije. Učencem svetuje, kako naj oblikujejo vprašanje, jim odgovarja v primeru nejasnosti ali zadreg. Učitelj poskrbi, da ima vsak učenec vsaj tri odgovore, da lahko svoj forum moderira in usmerja debato. Obvešča učence, da morajo napisati izviren odgovor in da se odgovor ne sme ponavljati z že zapisanim.

4 Analiza in sklep

Pozitivne izkušnje:

Tako ocenjevanje sem preizkusila v 7., 8. in 9. razredu. Prvič smo bili nad dosežki izredno navdušeni, zato ga uporabljamo še naprej. Predvsem nas je presenetil odziv učencev v forumih. Njihove ideje in argumentacije so presegale mejo pričakovanega. Ugotovili smo, da se učenci znajo vživeti v komentatorje, spodbujevalce in zagovornike.

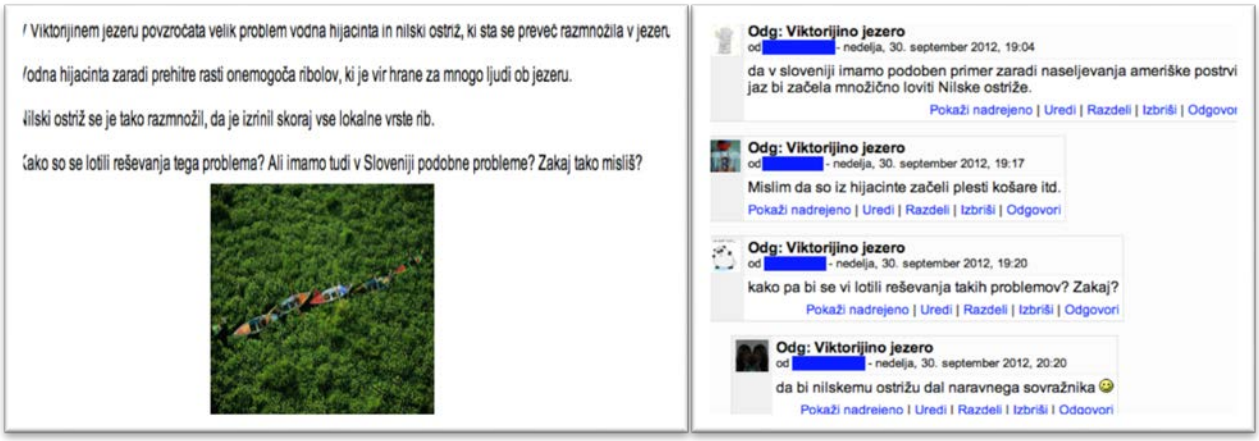

Slika 1 in 2: Primer vzpodbudnega vprašanja in odgovori nanj.

Tudi učenci so zadovoljni s pridobljenim znanjem in z ocenami. Pridobili so samozavest in ugotovili, da se je na tak način lažje učiti, predvsem pa je pridobivanje ocen bolj sproščeno in niso pod velikim stresom. Skupaj smo prišli do uresničitve tistega cilja, ki pravi, da naj bi učenec pridobljeno znanje znal uporabiti, povezovati in kritično nadgrajevati.
Napredek pa smo opazili tudi pri ustnem spraševanju, saj učenci pri razlagi nekega pojava takoj navedejo razloge zanj in posledice, ki jih prinese. V preteklosti smo morali za tak odgovor dajati podvprašanja.

Morebitne pasti:
Izredno pazljivi moramo biti pri izbiri teme. Ta mora biti zanimiva, informacije morajo biti dostopne na svetovnem spletu. V nasprotnem primeru moramo sami poskrbeti za vir, iz katerega bodo učenci črpali informacije. Prav tako mora biti tema dovolj široka, da v njej najdemo toliko različnih idej, kolikor je učencev v razredu. Drugače se lahko zgodi, da bodo učenci brez idej in teme v forumih se bodo ponavljale.
Skrbno moramo določiti število skupin. Če je tema obširna, učencev v skupini pa malo, bodo učenci izgubili voljo, imeli bodo premalo časa, da odgovorijo na vsa vprašanja. Tudi predstavitve bodo občutno predolge in ena šolska ura bo prekratka, da pridejo vsi učenci na vrsto. Če pa je v skupini veliko učencev, se lahko zgodi, da ne bo dovolj dela za vse, naloga bo prehitro končana in v razredu bo kmalu nemir.
Lahko se zgodi, da učenec, ki je sodeloval pri prvi uri, pri predstavitvi manjka. V tem primeru se moramo vnaprej dogovoriti, kako bo omenjeni učenec nadomestil izgubljene točke. Če pa učenec ni bil prisoten pri pouki, ko smo razred razdelili v skupine, potem tak učenec izpade iz ocenjevanja. Če učenec nima doma dostopa do interneta, se z učiteljem računalništva dogovorimo za termin, ko bo učenec lahko opravil svojo nalogo.

Opisani model poučevanja je uporaben predvsem v 9. razredu. Z nekaj vaje ga lahko uporabimo tudi v 8. in 7. razredu. V 6. razredu ga še nismo preizkusili, saj učence šele navajamo na različne tipe nalog, številne učitelje in ne nazadnje imamo na voljo premalo ur (pri geografiji 1 uro na teden). Bistvo takega poučevanja je učence spodbuditi, da določene teme spoznajo z več različnih strani, da se v temo poglobijo, jo nadgrajujejo in iščejo nove ideje. S tem dosežemo, da je učenec aktiven na več nivojih in pridobiva vseživljenjsko znanje. Zaradi dinamike in sproščenega poteka ure je tak način poučevanja in ocenjevanja pri učencih zelo priljubljen.

Literatura

Ilc Rutar, Z., 2003: Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju. Ljubljana: ZRSŠ.

Kolnik, K in sod.: Geografija. Učni načrt, program osnovna šola. Medmrežje: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf (24. 5. 2011).

Osnovna šola Toma Brejca (spletne učilnice za geografijo): www.ostb.si (25. 1. 2013)

Slovensko izobraževalno omrežje (spletne učilnice): www.sio.si (27. 6. 2012)